

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET

AZ ORSZ. M. IPARMŰVÉS ZETI MUZEUM ÉS ISKOLA
ÉS
A MAGYAR IPARMŰVÉS ZETI TÁRSULAT
KÖZLÖNYE.

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. KIR. MINISTERIUM MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

FITTLER KAMILL.

FŐMUNKATÁRS

GYÖRGYI KÁLMÁN.

I. ÉVFOLYAM.

1897. SZEPTEMBER HÓ.

2. SZÁM.

MEGJELENIK ÉVENKINT HATSZOR:

JANUÁR, MÁRCIUS, MÁJUS, JÚLIUS, SZEPTEMBER ÉS NOVEMBER HÓNAPOK 20-ÁN.

ELŐFIZETÉSI DIJ EGY ÉVRE 5 FORINT.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR IPARMŰVÉS ZETI TÁRSULAT.

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET.

I. ÉVFOLYAM.

1897. SZEPTEMBER HÓ.

2. SZÁM.

TARTALOM.

	Oldal
<i>Fittler Kamill.</i> Az iparművészeti iskola	49
<i>Petrik Lajos.</i> A szombathalvi templomrom	57
<i>Spiegel Frigyes.</i> A modern diszítő művészet az építészetben	58
<i>Mihalik József.</i> Egy kassai serleg a XVI. századból	67
<i>Roth Miksa.</i> Opalescens üveg-mozaikok	72
A magyar iparművészeti társulat ügyei	76
Folyóiratok	79
Különfélék	82

L'ART DÉCORATIF HONGROIS.

Ire ANNÉ.

1897. SEPTEMBRE

2me NUMÉRO.

TABLE DES MATIÈRES.

	Pages
<i>Camille Fittler.</i> L'École des arts industriels	49
<i>Louis Petrik.</i> Ruines de l'église de Szombathalva	57
<i>Frédéric Spiegel.</i> L'art décoratif dans l'architecture moderne	58
<i>Joseph Mihalik.</i> Une coupe de Cassovie du XVI-e siècle.	67
<i>Max Roth.</i> Mosaïques en verre opalescent	72
Nouvelles de la Société hongroise des Arts décoratifs	76
Reuves	79
Divers	82

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IX., Üllői-út 33—37. sz.

* *

Előfizetési díj a Magyar Iparművészet egy évfolyamára 5 frt.

MAGYAR IPARMŰVÉSZE T.

I. ÉVFOLYAM.

1897. SZEPTEMBER HÓ.

2. SZÁM.

AZ IPARMŰVÉSZE TI ISKOLA.

Az országos magyar kir. iparművészeti iskola az egyetlen állami intézményünk, a melynek az a főadata, hogy úgy elméleti, mint gyakorlati oktatás útján az ipar különféle ágai számára művészileg képzett erőket neveljen és arra képesítse hallgatóit, hogy azok, az életbe lépve, ipari alkotásaiknak művészi jelleget tudjanak adni. Az intézet célja tehát úgy pedagógiai, mint nemzetgazdasági tekintetből igen fontos. Pedagógiai tekintetből, mert módot nyújt egy vagy más mesterségre hajlandó és művészi tehetséggel megáldott ifjaknak választott pályájukon magukat itthon kiképezni; nemzetgazdaságilag, mert tanítványainak jut az a szerep, hogy itthon állítsák elő mindazokat a kisebb-nagyobb művészi ipari jelleggel bíró tárgyakat, melyek egy modern lakásberendezéshez, a modern ízlés kielégítéséhez szükségesek és melyekért ezideig, sőt még mostanság is, százezrek és milliók a külföldre vándorolnak. Sokkal általánosabb érdekűek tehát mindazok a kérdések, melyek most, hogy az intézet 17 évi várakozás, szétszaggatottság és félreismerés után méltó otthont nyert, a fölszínre kerülnek, hogysen azoknak szűk hivatalos körben való megbeszélésével és elintézésével a művészi ipari képzés is megoldottnak tessenék. Elégséges-e azoknak a kereteknek a fentartása, melyekben az iskola eddig mozgott, avagy tágítani vagy szűkíteni kell-e azokon? Általános képzettségűek legyenek-e tanulóink avagy speciálisták? hogyan neveljünk művészi iparosokat és ne művész-proletárokat? Mikép érvényesüljenek az újabb művészi törekvések az iskolai oktatásban? stb. stb. ilyen és ehhez hasonló száz más fontosnál fontosabb kérdés veti föl magát, ha egyetlen iparművészeti iskolánk jövő szervezéséről van szó. A jó eredményre jutást a nagy nyilvánosság, az összes érdekelt iparos köröknek hozzászólása és a művészi ipari érdekek egybevetése csak elő fogja mozdítani. Ezért tartottam szükségesnek az iskola ügyeit e lapok olvasói előtt, kik rátermettek a kérdéshez való hozzászólásra, a legnagyobb őszinteséggel szellőztetni és tárgyalni. Több szem többet lát és több ember többet tapasztal. Csak az intézet előnyére válnék, ha ez úton is oly talpraesett kritikában részesül vagy oly életrevaló eszmék birtokába jut, melyek jövőbeli magatartásának irányt adhatnak.

*

Olvasóim előtt bizonyára nem lesz szükséges az iparművészeti iskola jelenlegi szervezetét hosszadalmasan ismertetnem. A legtöbbje tudni fogja, hogy abban öt szakma művészi iparosait képezzük ki: a diszító szobrászatét, a diszító festészetét, az ötvös- és zománczóját, a fametszőjét és rézmetszőjét. Az oktatás öt éves, egy kétéves előkészítő tanfolyamban és három éves szaktanfolyamban csoportosítva; az első az általánosan szükséges elméleti ismereteket, a mintázás és rajzolás technikáját műveli, az utóbbi a szakbeli képzést. Az elméleti, rajzoló és mintázó tantárgyakat az iskola az első évben heti 26, a másodikban heti 22,

NŐI ÍRÓSZEKRENY.

A kereskedelmi muzeum kiállításából. (Angol készítmény.)

a többiben heti 16 órában, a gyakorlati és szaktantárgyakat az első és második évben heti 12, a többiben heti 24 órában tanítja. Mindezt a nappali órákban. A szakosztályok látogatottsága az előző években így oszlott meg: a diszító festészeti és szobrászati szakosztályok mindegyikében évenként átlag 35–50 tanuló, az ötvös szakosztályban évenként 8–12, a fametszőben 6–8, a rézmetszőben 3–5. Rendes tanulókul 15-ik életévüket betöltött és 4 középiskolát végzett ifjak vétetnek föl.

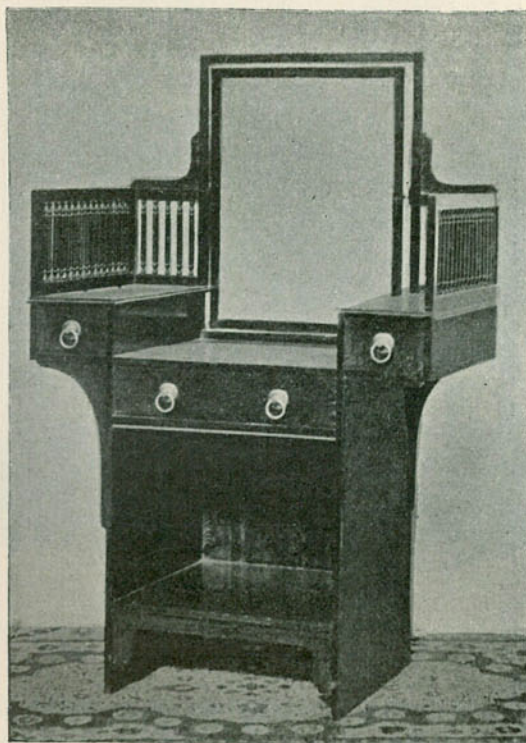
A föntebbiekből kitűnik, hogy — a metsző szakmákat kivéve — melyek teljes képzést nyújtanak ugyan, de hazai viszonyainknál fogva gyéren látogatottak — az iskola jó festőket, agyagban, kőben, fémbe jó mintázókat, illetőleg kidomborítókat nevel, de egy egész sor iparművészeti szakmát, melyben pedig több nagy kedveltségnek örvend, vagy egészséges nemzeti hagyományokon fejlődik, felkarolatlanul hagy. Így a nálunk oly magas fokon álló bútorasztalosság, kárpitosság és a velök össze-

függésben levő interieur-tervelésnek, szóval a művészi lakásberendezésnek nincs az intézetben e célra művelt talaja. Ipariskoláinkból kitűnő asztalosok kerülnek ki, de ha a tervezésben magukat tovább akarják művelni, a külföldre kell menniök. Kárpitosaink majdnem kivétel nélkül idegen országokból hozatják rajzóikat, míg a mi ügyesebbjeink kimennek és jó szerencse, ha a külföldön át kerülnek hozzánk vissza. Az újabban oly óriási lendületet nyert sokszorosító ipar nincs képviselve iskolánkban; kitűnő hírben álló keramikus művészetünk ifjúsága a gyári műhelyekben képződik ki annyira-mennyire, és üvegfestő avagy textil-ipari szakosztályaink sincsenek.

Nehogy azonban valaki azt higgye, hogy az iskola vezetősége nem látta e hiányokat és nem iparkodott azokat orvosolni. Iratainkból kiviláglik, hogy a lakásberendezést kivéve, a többi szakot mind iparkodott az intézetben képviseltetni, de törekvése — sokszor már csak az utolsó órában — mindig egy vagy más akadályon hajótörést szenvedett. Szerintem az asztalos-kárpitos, vagy mondjuk: lakásberendezési szakosztályt első sorban és haladéktalanul kell létesíteni. E két virágzó iparnak kell módot adni arra, hogy ifjúságát minél előbb intézetünkben képezze ki. Ezt óhajtja az országos iparegyesület is, mely ily értelemben kereste meg a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumot és hiszem, hogy ott a legnagyobb fokú jóakaratra fog találni.

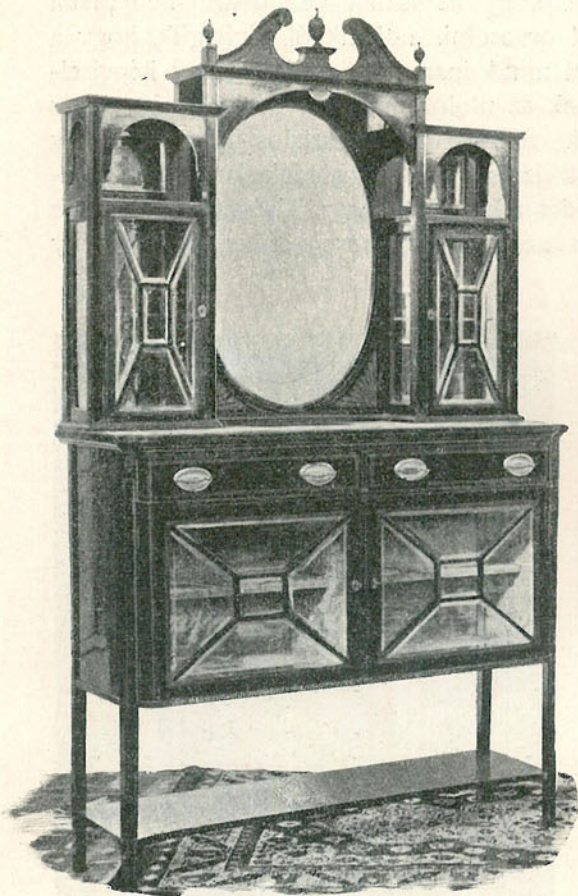
Másodsorban és hosszú halogatás nélkül volna létesítendő a sokszorosító ipari szakosztály. Külföldön alaposan képzett honi erők állanak e szakmában rendelkezésre, kik a vezetést bármikor átvehetik. A szakma művelése pedig sürgős, mert hovatovább mindig finomodik a közönség ízlése és illusztrációkban, képes hirdetésekben, nyomtatásokban stb. mindig tökéletesebbet fog kívánni és ha kiváló munkát itthon nem kap, megbízza vele az idegent. A többi szakosztály már csak ezután és successive létesítendő; sőt ezeknek létesítése is bizonyára nagy gondot fog okozni, mert míg az említettem kettőnek hely szorítható az iskola jelenlegi épületében, az utóbbi három csak toldalék-építkezések után lenne föllátható. E toldalék-szárnyakra ugyan megvan a kellő telek, de azok után a keserves tapasztalatok után, amelyeket az állam a most folyt építkezésnél tett, kötve hiszem, hogy nem a jövő század, de a jövő ezred előtt kedvet kapna az építkezésre.

Igen hátráltatja az iskola egészséges közreműködését az iparosok művészi nevelésében az, hogy az egyes ipariskolák (kő-, fa-, agyag-ipariskolák stb.) és az intézet között nincs szerves kapocs; a vidéki ipariskolát végzett tehetséges tanulónak — mint rendes hallgatónak — csak megint öt évig kellene az intézetbe járnia, hogy végbizonyítványt kapjon, amitől a legtöbben — és méltán — visszariadnak. Ezeknek az iskoláknak és az iparművészeti iskolának tanrendjét össze kellene tehát valamiképp egyeztetni, hogy az ipari szakiskolát végzett

TÜKRÖS ASZTAL.

A kereskedelmi muzeum kiállításából. (Angol készítmény.)

SZALON SZEKRÉNY.

A kereskedelmi muzeum kiállításából. (Angol készítmény.)

Továbbképzésre pedig okvetlenül módot kell nyújtanunk, nemcsak azért, hogy a legjobbja (pedig ilyen igen gyakran találkozunk) maga iránt figyelmet keltve, valamelyes segélyvel mégis rendes iskolázásba kerülhessen, hanem azért is, hogy egyáltalában a dolgozók művészi képzettségének szintjét emeljük és ennek következtében a rendszeresen iskolázóktól még kiválóbb képzettséget követelhessünk. A külföldön, főképp Németországban, a legnagyobb súlyt fektetik az esti tanfolyamokra; nemcsak elméleti tárgyakat adnak elő, de egész rendes gyakorlati tanfolyamokat tartanak fenn, a melyeket, ha bizonyos számú éveken át egy fiatal művészi iparos hallgat, ezt egyenértékűnek veszik a nappali iskola 2–3 évével; mint például nálunk

növendék kiképzését, a két általános osztály mellőzésével, mindjárt a szakosztályban kezdhesse meg, és így öt év helyett csak három évig kelljen tovább tanulnia. Részemről nagy súlyt helyezek e körülményre. Mert sokkal sikeresebben fogná az iskola azt a gyakorlatilag már kitanított és ezenfelül művészi tehetséget is tanúsító ifjút kiképezni, mint a négy középiskolát végzettet, aki legtöbbször minden gyakorlat nélkül, legfőleg hajlamot tanúsítva — de sokszor pár tantárgyból bukva, vagy igen gyengén osztályozva — kerül az intézetbe.

*

Az iparosképzésnek egyik legfőbb emeltyűjét, a rendszeres *esti oktatást* is minél előbb alaposan kell intézetünkben szerveznünk. Esti oktatás nélkül a fiatal iparosok képzettségének általános szintje nem emelhető. Hisz csak a legkevesebben vannak abban a helyzetben, hogy éveken — 9 éven! — keresztül iskolázhassanak. Nekik keresniök kell, a mi kizárja a huzamos nappali iskolába járást.

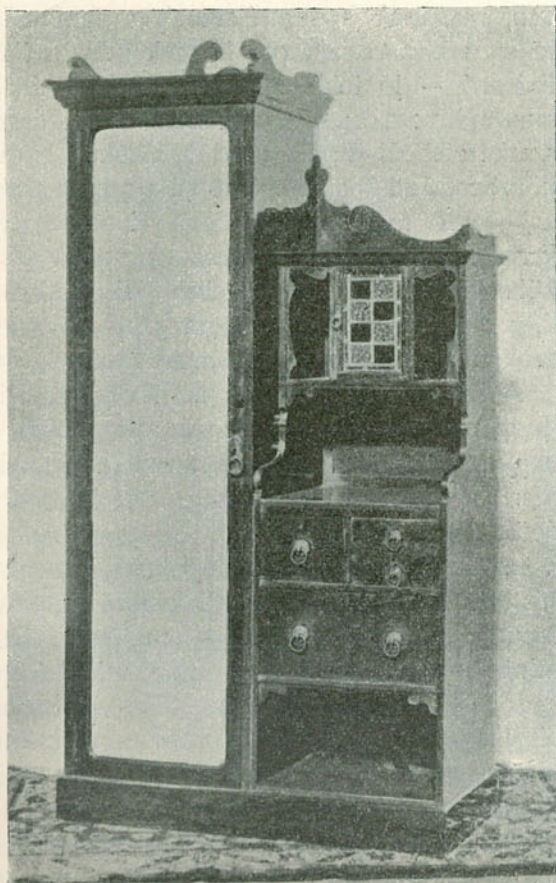

ANGOL KAROS SZÉK.

az állami ipariskolában a 4 féléves télitanfolyam egyenértékű a 3 éves rendes tanfolyammal. Az iparművészeti iskolában is áll ugyan fenn egy esti tanfolyam a kárpi-tosok és ötvösök számára, de azt kizárólag csak tanoncok látogatják, akiknek kellene — a segédek — nem. A tanoncoknak rajzolni tanítása pedig már csak még sem az iparművészeti iskolát illeti, hanem az arról való gondoskodás az egyes községeket. A segédek számára kell az esti tanfolyamokat szervezni, azoknak helyes és rendszeres továbbképzéséről gondoskodni, mindazon szakmákban, a melyekben erre nálunk szükség mutatkozik. Persze, hogy ez tetemes személyi és dologi kiadásokkal fog járni, de ezt az áldozatot még meg kell hoznunk, különben összes törekvésünk csak félig lesz gyümölcsöző.

*

Életbevágó kérdés, hogy miként teljesítsük legcélszerűbben magát a művészi ipari oktatást? Az egész

TÜKRÖS SZEKRENY.

A kereskedelmi muzeum kiállításából. (Angol készítmény.)

ANGOL KAROS SZÉK.

művelt világban forrongásban van a művészet, tehát a művészi ipar is. Irányok és iskolák keletkeznek, melyek szakítanak az összes eddigi hagyományokkal és sutba dobván antikot, gotikát és reneszánszot, mint Anteus, a természethez fordulnak új erő kölcsönzéséért. Mások az eddigi stílusokat embriójukban keresik föl, hogy újjá szülhessék a kisdedet és csak a legkevesebbje elégszik meg a művészeteknek az utóbbi évtizedekben nyomot hagyott kerékvágásában való továbbhaladással. E törekvések megrezgetik magát az iparművészeti oktatást is. Míg eddig főleg az antik és reneszánsz-művészetből merítette az ifjú a formaérzékét, addig most mindazokban a centrumokban, amelyeknek legvirágzóbb művészi iparuk

van, magának a természetnek a tanulmányozására vetik a fősúlyt. Lapminták teljesen kizárva, a gipsz is csak mint nélkülözhetlen rossz — a mulandó formákat fixírozó — jó tekintetbe. A virágokat, állatokat, az emberi testet a természetben tanulmányozzák; szerkezetüket keresik és azoknak egybevetésével iparkodnak új szerkezetet, új diszító módot alkotni. Újra stilizálják a formákat, egyszerűsítik a körvonalakat, takarékoskodnak a színek számában, annál elevebben alkalmazván a keveset, melyet használnak. E mellett épp a legnagyobb nemzetek válllvetve keresik föl nemzeti művészi formáikat és hagyományaikat és iparkodnak egy különös, a többi nemzetektől különböző művészi nyelvezetet teremteni. Csak úgy mint a nyelvben magában, a hangok majd minden népnél egyformák, de azoknak más és más csoportosítása más és más nyelvet eredményez.

A mi iparművészetünk nem oly régi, közönségünk nem oly raffinált ízlésű, hogy mi is „à corps perdu“ magunkat egészen a legmodérnebb, a minden hagyományt megvető, naturalisztikus irányba vessük. De lenéznünk sem szabad, mert ime villámgyorsan nagy tért hódított nálunk a nagyrészt ez alapokon föl-épült angol művészi ipar. Oktatásunkban tehát számottevő részt kell elfoglalnia a természet utáni tanulmányoknak, a rajzolásban a természet utáni rajzolásnak, sőt ez utóbbinak — hacsak előbbi művészetek stilizálási módját nem akarjuk tanulmány tárgyává tenni — majdnem kizárólagosnak kell lennie. Minél többet minta — ha lehet, élő — után, minél kevesebbet rajz után.

Jól tudom, ha a magyar diszító-elemeknek a művészi oktatásba való fölvételéről szólok, magamra zúdítom mindazoknak a haragját, a kik csak egy teljesen kifejlett stilus tiszta formáira esküsznek. Hát arról nem is lehet szó, hogy kezdők kizárólagosan avagy csak legnagyobbbrészt is a magyar ornamentikát tanulmányozzák. A kezdőknek a természetet, vagy azt a stilust kell tanulmány tárgyává tenniök, amelyből a magyar ornamentika is merített. Hanem hogy előhaladott művészi iparosoknak okvetlenül kell ezentúl a magyar ornamentikával foglalkozniok, amint a többi népek a sajátukéval, az is bizonyos. Nem szabad, ha magyar ornamentikáról beszélünk, csupán a szűrt meg a tulipános ládát magunk elé képzelniük. A XV—XVI. századok textil művészetében, zománcos ötvösségében, nyomtatványaikban stb., sőt bizonyos tekintetben építészeti díszítményeiben is oly egészséges, sajátos fölfogásra, zamatos stilizálásra akadunk, melyet tanulmányozni, és ott, a hol lehet, követni, utánozni — nem másolni — tartozó kötelességünk. Bizonyos vagyok benne, hogy az őszszel megnyíló iparművészeti múzeum magyar tárgyainak becses gyűjteménye, mely ezentúl könnyen hozzáférhető lesz az iparművészeti iskola növendékeinek, állításomat teljesen igazolni fogja.

Hogy éppen az iparművészeti oktatásról beszélek, annak technikájában, kivitelében is lényeges reformoknak volnék barátja. Mellőzve az olvasót kevésbé érdeklő részleteket, itt csak egygyel akarok foglalkozni, az egyes föladatok elkészítésének időhöz kötöttségével és a vizsgákat pótló pályázati eljárással. Mindkettő francia földön termett és mi, kik megszoktuk már azt, hogy reformokért csak a szomszéd német néphez megyünk és más nemzet igyekezeteit csak akkor vesszük át, ha azokat már a német nép is magáévá tette, elmulasztottuk fontolóra venni, hogy mennyire emelné iparosaink termelő képességét és pontosságát (oh,

az a magyar iparos pontosság!), ha az ifjúság már az iskolában hozzászokik a művészi föladatoknak egy bizonyos időben okvetlenül eszközendő megoldásához és a nemesítő és az eredményeket összehasonlító és ennek alapján jutalmazó versenyhez. Pedig mindkettő összevág a magyar ifjúság faji tulajdonságaival, melynek pezsgő életkedve, a vetélkedésre nagy hajlama, közmondásos gyors fölfogása és ítélőképessége nagyon, mindezekben homlokegyenest ellenkezvén a németek nehézkes gondolkodásával, alapos, methodikus, de lassú munkájával. Vének volna a magyar fiatalságnak említett tulajdonságait az iparos termelésben föl nem használni. Mennyire jobban boldogul az az iparos, a ki ily készülettel lép az életbe! Ha ma hall bármilyen szakmájába eső föladról, pár óra — egy éjjel — alatt megtalálja a megoldást, fixirozza gondolatát és rég elvitte a megbízatást az elől, a ki talán szintén jó, de sokkal lassúbb munkájával — későn érkezik. Mind e tulajdonságokat az iskolai föladatok elkészítésének időhöz kötöttsége lényegesen kifejleszti. Nálunk az iparos tanuló addig dolgozik egy rajzon vagy terven, ameddig neki tetszik; néha egy negyed évig elkínlodik rajta. Meg kell szabni az elkészítés idejét. Tanuljon meg nagyobb föladatokat egy hónap, 8 nap, 2 nap alatt, kisebbet 8, 4, 2 óra alatt megoldani; eleinte úgy ahogy; később majd hozzászokik eszének és kezének olyaténképpen fegyelmzéséhez, hogy a megszabott idő alatt tisztességes munkát fog produkálni.

A mondottakat figyelembe véve, igen előnyösen befolyásolhatjuk művészi iparosaink nevelését. Szem előtt kell tartanunk azonban — végén csattanik az ostor — hogy mindezek mellett az iparművészeti iskola jó mintázókat, faragókat, vésőket, festőket, rajzolókat stb. fog nevelni, de mindaddig, míg oktatása műhelyi munkával (a műhely alatt nem valami érdekes modern festő- vagy rajzólateliert értek, hanem mesterember műhelyét) párosítva nem lesz, kész műasztalost, kárpitost, öntőt, litografust stb. nem fog az életnek átadhatni. Pedig ez volna a legszebb eredmény, melyet ambicionálna, a legkivánatosabb cél, mely ifjúsága előtt lengene. Csakhogy ennek megvalósításához az egyszer már említettem új építkezés és különben is nagy befektetések volnának szükségesek. Páris városa megengedhette magának, hogy világhírű művészi ipara ifjúságának képzésére megépítette és a leggyakorlatiabb alapon szervezte az „École Boule“-t, az „École Estienne“-t, az „École Bernard Palissy“-t és az „École Germain Pilon“-t. Mindegyik iskola arra törekszik, hogy a benne művelt művészi iparág minden tulajdonságában, részletében, minden csínjában-bínjában a tanulót úgy elméletben, mint gyakorlatban teljesen kiképezze. Az iskolák elnevezései már útba igazítanak céljuk felől. Az École Boule-ban p. o. a műasztalosságot és kárpitosságot tanulják. Páris legelső művészei oktatják az elméletet és rajzot, és kitünően berendezett műhelyekben, gépek felhasználásával tanulja az ifjú a szorosán vett mesterségét: bútorokat sajátkezűleg összeépíteni, azoknak darabjait esztergályozni, faragni, festeni, aranyozni, szövettel bevonni, drapírozni stb. stb. Szóval, ha a tanfolyamot elvégezte, a társadalomnak egy jól kereső kész és független tagja, nem pedig tulajdonképpen mesterségét vagy művészetét az életbelépés alkalmakor voltaképpen tanuló és így félénk és a kihasználtságának kitett kezdő.

Az École Boule-hoz hasonlóan képez az École Estienne a nyomdai és sokszorosító művészi iparban, a Bernard Palissy az agyagművészetben stb.

Mindegyikéből teljesen acélozva kerül az ifjú az élet küzdelmeibe. Ha nem is ily nagyszabásúlag, legalább részben arra kell törekednünk, hogy iparművészeti oktatásunk így nevelje és megközelítőleg ily készültséggel bocsáthassa növendékeit az életbe. Mondom, arra alig van remény, hogy véges időben ilyen műhelyeket kapjunk. De legalább meg lehetne követelni a növendékektől, hogy iskolába lépésük előtt választott művészi iparukkal a gyakorlatban pár évig foglalatostkodtak legyen. (Ez most csak egy *pium desiderium*). Akkor 15 évnél idősebb is lesz belépése alkalmával; szemei jobban kinyitnak és a tanonckodás is megtanította a munkát komolyan venni. Tanonckodása alatt az esti tanfolyam mintegy előkészíthetné a tulajdonképpeni iskolára, amelyben akkor nemcsak taníthatunk, hanem nevelhetünk is majd.

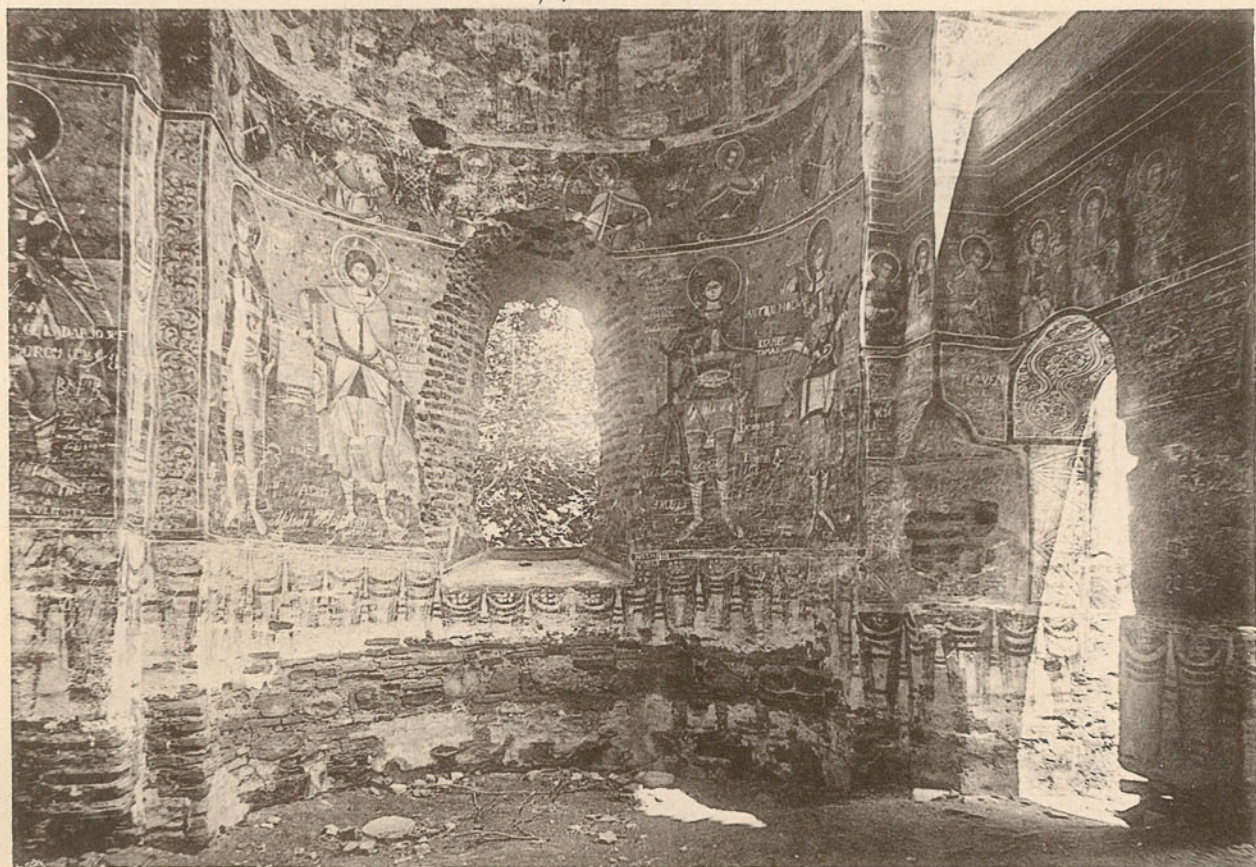
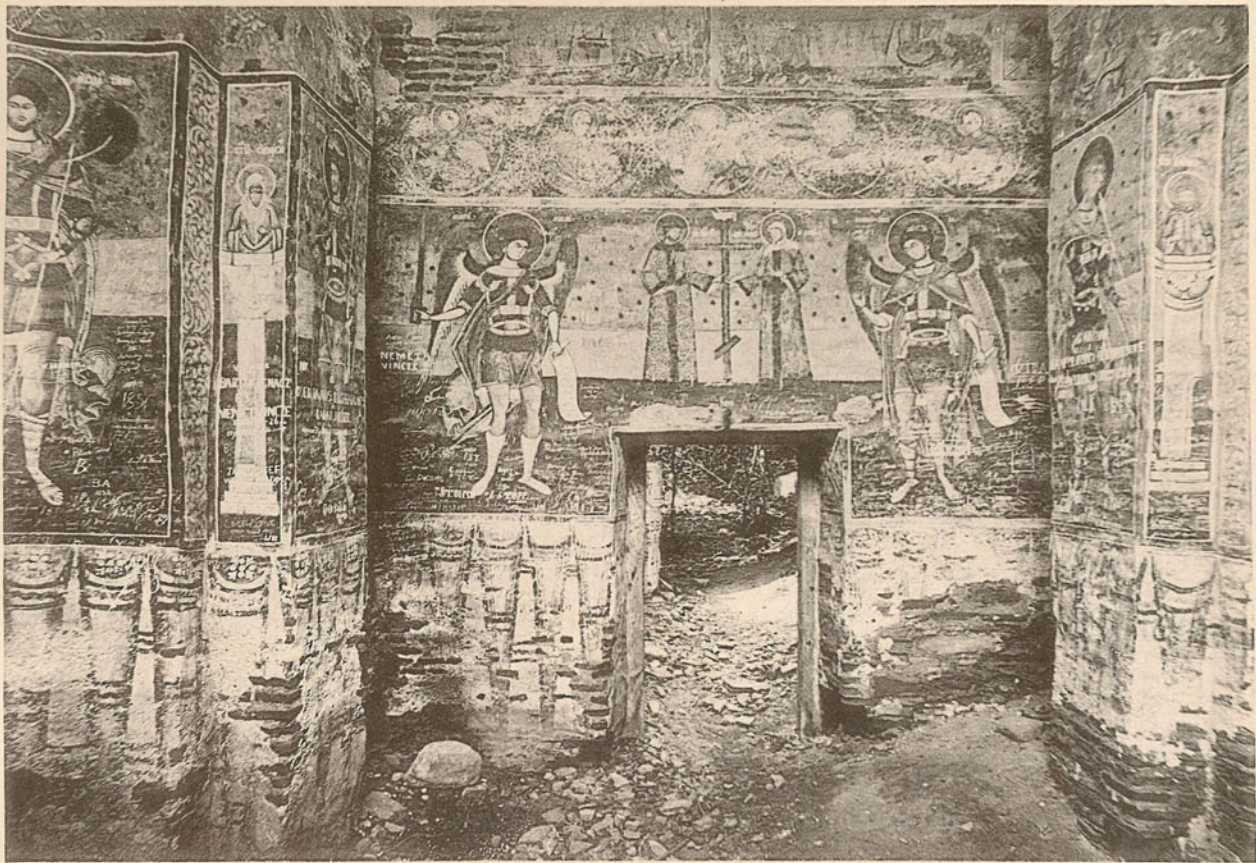
Persze nem szabad az oktatásnak túlságos nagy művészi koturnust öltenie, mert ezzel az iparosvilágot elriasztjuk; de viszont nem tarthatjuk vissza az ifjút attól sem, hogy az iskolát végezve, ahelyett, hogy pályáján maradna, a magasabb művészetekben keres boldogulást. Az bizonyos, hogy ez utóbbi jelenség, melyet — sajnos — igen gyakran tapasztalunk, nem enged egészséges viszonyokra következtetni. De a német mondás: „zur Liebe kann man Niemanden zwingen“, a művészi iparos és kezdetben választott pályája között is fennáll. Ám próbálkozzék meg, ha kedve tartja, a szorosabb értelemben vett festészettel vagy szobrászattal, bár e próbálkozásból igen sokszor szárnyaszegetten kerül ki. Hogy ezt kikerüljük, erőszakkal nem szabad élnünk, mert az épp az ellenkezőt szüli. A fiatal művészi iparos boldogulásáról, első munkájáról kell gondoskodnunk. Ezt pedig nagyban elősegítené, ha az iskolát, vagy annak egyes tanerőit, maga az állam bízna meg egyes nagyobb iparművészeti föladatok kivitelével, a kik viszont a kiválóbb végzett tanulókat foglalkoztathatnák azoknak munkáival. Természetesen tisztességes honoráriumot tételezek föl, mert ha pedagógiai tekinteteket tartok szem előtt, a privát vállalkozásnál olcsóbban nem dolgozhatok. Németországban a művészi iskoláknak ilyen megbízásai mindennaposak; Bécsben a Hofitel-Taxen-Fond évenként ezreket és tizezreket juttat így a Kunstgewerbe Schule-ből kikerült tehetséges művészi iparosoknak. Kormányunk is belátja már, hogy az így kiadott pénz megtermi gyümölcseit és gondol ily természetű megbízásokra, ezzel bizonyára nagy hálaára kötelezven maga iránt az egész művészi iparos ifjúságot, amelyet így az iskolából az életbe való lépés nagy nehézségein átsegít.

Fittler Kamill.

MAGYAR DISZÍTMÉNY.

Tervezte Hollós Károly.

A SZOMBATFALVI TEMPLOMROM BELSEJE.

